B.A. 3rd Semester (General) Examination, 2019 (CBCS)

Subject : Sanskrit

03166 **Paper : GE-III/CC-IC**

Time: 3 Hours **Full Marks: 60**

The figures in the margin indicate full marks.

Candidates are required to give their answer in their own words as far as practicable.

1. Instruction for GE-III (Honours students of other than Sanskrit discipline) 2×10=20

अधोलिखितेषु प्रश्नेषु *दश* प्रश्नानामुत्तरं संस्कृतभाषया देवनागरीलिपिमाश्रित्य प्रदेयम्। तत्र प्रतिविभागात् *प्रश्नत्रयमवश्यमेव* चयनीयम्।

নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির মধ্যে *দশটি* প্রশ্নের উত্তর সংস্কৃত ভাষায় দেবনাগরী লিপিতে লিখতে হবে। প্রতি বিভাগ থেকে অন্ততঃ *তিনটি* প্রশ্নের উত্তর করতে হবে।

Instruction for CC-IC (General students)

अधोलिखितेषु प्रश्नेषु दश प्रश्नानामुत्तरं देयम्। तत्र प्रतिविभागात् प्रश्नद्वयमवश्यमेव चयनीयम्। तेषु *द्वयोः* प्रश्नयोरुत्तरं संस्कृतभाषया अवश्यमेव लेखनीयम्।

নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির মধ্যে *দশটি* প্রশ্নের উত্তর দিতে হবে। তার মধ্যে প্রত্যেক বিভাগ থেকে অন্ততঃ *দুটি* প্রশ্নের উত্তর অবশ্যই দিতে হবে। যে কোনো *দুটি* প্রশ্নের উত্তর সংস্কৃত ভাষায় লিখতে হবে।

'क'-विभागः

'ক'-বিভাগ

(a) 'वस्ताभिरष्टाभिरीशः' — इत्यत्र ईशः कः? तस्य कस्यचित् मूर्त्तिद्वयस्य नाम लिख्यताम्।
'বস্তাভিরষ্টাভিরীশঃ'— এখানে 'ঈশ' কে? তাঁর যে কোনো দুটি মূর্তির নাম লেখো।

(b) सूत्रधारस्य लक्षणं किम्?
সূত্রধারের লক্ষণ কী?

(c) 'जन्म यस्य पुरोर्वंशे युक्तरूपमिदं तव'— कः कस्मिन् प्रसङ्गे एतदुक्तवान्?
'জন্ম যস্য পুরোর্বংশে যুক্তরূপমিদং তব' — কে কোন প্রসঙ্গে এই কথাটি বলেছিলেন?

(d) 'असाधुदर्शी खलु तत्रभवान् काश्यपः' — कः कथम् एतादृशं मतं प्रकाशितवान्?
'অসাধুদর্শী খলু তত্রভবান্ কাশ্যপঃ'— উক্ত মতটি কে কখন প্রকাশ করেছিলেন?

(e) विदूषकस्य लक्षणं किम्?
বিদূষকের লক্ষণ কী?

(f) 'अभिनवमधुलोलुपस्त्वम्' — अत्र 'अभिनवमधुलोलुपः' कः? स कथम् एतादृशेन विशेषणेन विशेषितः?
'অভিনবমধুলোলুপস্ত্বম্'— এখানে 'অভিনবমধুলোলুপ' কে? তিনি কেন এরূপ বিশেষণে বিশেষিত হয়েছেন?

(g) 'कृत्ययोर्भिन्नदेशत्वाद् द्वैधीभवति मे मनः' — कस्य मनः कथं द्वैधीभवति?

'কৃত্যয়োর্ভিন্নদেশত্বাদ্ দ্বৈধীভবতি মে মনঃ' — এখানে কার মন কেন দুইভাগে বিভক্ত হচ্ছে?

(h) 'अभिज्ञानशकुन्तल' शब्दस्य व्युत्पत्तिः का?

'অভিজ্ঞানশকুন্তল' শব্দের বুৎপত্তি কী?

'ख'-विभागः

'খ'-বিভাগ

(a) भासप्रणीतयोः एकाङ्कविशिष्टयोः रूपकयोः नाम लिख्यताम्।

ভাসপ্রণীত একাঙ্কবিশিষ্ট দুটি রূপকের নাম লেখো।

(b) कालिदासकृतं श्रेष्ठं रूपकम् किम्? विक्रमोर्व्वशीयं कीदृशं रूपकम्?

কালিদাসকৃত শ্রেষ্ঠ রূপকের নাম কী? 'বিক্রমোর্ব্বশীয়' কোন প্রকার রূপক?

(c) 'रत्नावली' केन रचिता? एषा कीदृशं रूपकम्?

'রত্নাবলী' কার রচনা? এটি কোন ধরনের রূপক?

(d) मृच्छकटिकं कस्य कृतिः? कीदृशं रूपकमिदम्?

'মৃচ্ছকটিক' কার লেখা? এটি কোন ধরনের রূপক?

(e) भवभूतिकृतानां रूपकाणां नामानि लेख्यानि।

ভবভূতিকৃত রূপকগুলির নাম লেখো।

(f) मुद्राराक्षसं केन प्रणीतम्? अस्य नाटकस्य नामतात्पर्यं किम्?

'মুদ্রারাক্ষস' কার লেখা? এই নাটকের নামের তাৎপর্য কী?

(g) वेणीसंहारनाटकं केन रचितम्? अत्र मुख्यः रसः कः?

'বেণীসংহার' নাটক কার রচনা? এই নাটকের মুখ্য রস কী?

2. (a) मातृभाषया अनुवादः कार्यः। 5×1=5

মাতৃভাষায় অনুবাদ করো।

न खलु न खलु वाणः सन्निपात्योऽयमस्मिन्
मृदुनि मृगशरीरे तूलराशाविवाग्निः।
क्व वत हरिणकाणां जीवितं चातिलोलं
क्व च निशितनिपाता वज्रसाराः शरास्ते।।

অথবা,

अर्थो हि कन्या परकीय एव
तामद्य संप्रेष्य परिग्रहीतुः।
जातो ममायं विशदः प्रकामं
प्रत्यर्पितन्यास इवान्तरात्मा।।

5×1=5

(b) सरलसुरगिरा व्याख्यायताम्।

अथवा भवितव्यानां द्वाराणि भवन्ति सर्वत्र।

अथवा,

शमप्रधानेषु तपोधनेषु गूढं हि दाहात्मकं तेज:

(c) अधोनिर्दिष्टेषु प्रश्नेषु यथाकामं प्रश्नद्वयस्य उत्तरं प्रदेयम्। तयो: प्रश्नयो: *एकस्य* उत्तरं संस्कृतेन देयम्। 5×2=10

নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির মধ্যে যে কোনো *দুটি* প্রশ্নের উত্তর দাও। তন্মধ্যে যে কোনো *একটি* প্রশ্নের উত্তর সংস্কৃত ভাষায় দিতে হবে।

(i) टीका लेख्या– 'उत्तररामचरितम्'।
টীকা লেখো— 'উত্তররামচরিত'।

(ii) टीका लेख्या– 'स्वप्नवासवदत्तम्'।
টীকা লেখো— 'স্বপ্নবাসবদত্ত'।

(iii) टीका लेख्या– 'भट्टनारायण:'।
টীকা লেখো— 'ভট্টনারায়ণ'।

(iv) टीका लेख्या– 'विशाखदत्त:'।
টীকা লেখো— 'বিশাখদত্ত'।

3. अधोनिर्दिष्टेषु प्रश्नेषु यथाकामं प्रश्न*द्वयस्य* उत्तरं देयम्। 10×2=20
নিম্নলিখিত প্রশ্নগুলির মধ্যে যে কোনো *দুটি* প্রশ্নের উত্তর দাও ঃ

(a) 'अभिज्ञानशकुन्तलम्' इति नाटके दुर्वासस: शापस्य तात्पर्यम् आलोच्यताम्।
'অভিজ্ঞানশকুন্তল' নাটকে দুর্বাসার অভিশাপের তাৎপর্য আলোচনা করো।

(b) 'अभिज्ञानशकुन्तलम्' इति नाटके शकुन्तलाया: पतिगृहगमनदृश्यं स्फुटीक्रियताम्।
'অভিজ্ঞানশকুন্তল' নাটকে শকুন্তলার পতিগৃহে গমনের দৃশ্য বর্ণনা করো।

(c) दृश्यकाव्यजगति सहाकवे: कालिदासस्य अवदानम् आलोच्यताम्।
দৃশ্যকাব্যের জগতে মহাকবি কালিদাসের অবদান আলোচনা করো।

(d) श्रीहर्ष: क:? तेन कृतं रूपकत्रयम् आधारीकृत्य संक्षिप्त: निबन्ध: रचनीय:।
শ্রীহর্ষ কে? তাঁর রচিত রূপকত্রয়কে অবলম্বন করে সংক্ষিপ্ত নিবন্ধ লেখো।

———